27
පාඩම

මහතෙර සසුනෙන් බිඳීගිය වාදය
(මහායානය)

මහායානයේ ප්‍රභවය

වර්තමාන ලෝකය තුළ බුදු දහමේ ප්‍රධාන සම්ප්‍රදායයන් දෙකක් සක්‍රීයව පවතී. එම සම්ප්‍රදායයන් දෙක හඳුන්වන්නේ **ථෙරවාදය** සහ **මහායානය** යනුවෙනි. **ශ්‍රී ලංකාව, බුරුමය, තායිලන්තය, මියැන්මාරය** වැනි රටවල ථෙරවාදී සම්ප්‍රදාය ක්‍රියාත්මක වන අතර **චීනය, ටිබැටය, ජපානය** වැනි රටවල මහායාන සම්ප්‍රදාය ක්‍රියාත්මක වේ.

ථෙරවාදීන් විවිධ නිකායන්ට බෙදීයාම නිසාත්, ධර්ම න්‍යායයන් සඳහා විවිධ අර්ථකථන මතුකිරීම නිසාත් මහායාන වාදය ඇති වූ බවට ශාසන ඉතිහාසය සාක්ෂි දරයි. මුල් බුදු සමය නව අර්ථකථනයන්ට බඳුන් කිරීම මහායානයේ විශේෂ ලක්ෂණයක් සේ පෙනේ. ඒ අනුව ථෙරවාදීන් මුල් බුදු වදන් ඒ ආකාරයෙන් ම ආරක්ෂා කරගැනීමට වෙරදැරූ අතර සර්වාස්තිවාදීන් ප්‍රමුඛ ප්‍රතිසංස්කරණවාදීහු නිරන්තරයෙන් බුදුවදන් සකස් කිරීමට වෙර දැරූහ. එහි ප්‍රතිඵලය වූයේ මහායානයේ සම්භවය යි.

ශාසන ඉතිහාසයේ දැක්වෙන කරුණු අනුව බුදුරදුන්ගේ ශ්‍රාවක භික්ෂු පිරිස පඨමාභිසම්බෝධි යුගයෙහි සමගි සම්පන්නව හා විනයගරුකව විසූ හ. එසේ වුව ද බුදුරදුන් ජීවමාන සමයෙහි ම භික්ෂූන් අතර යම් යම් මතභේද ඇති වූ බව පැහැදිලිව ම දැකිය හැකි ලක්ෂණයකි. භික්ෂූන් වහන්සේලා අතර පැහැදිලි නිකාය භේදයක් පිළිබඳව තොරතුරු හමුවන්නේ දෙවැනි ධර්ම සංගායනාවෙන් පසුව වුව ද නිකාය භේදයෙහි මූල බීජ බුදුරදුන් ධරමාන කාලයේ දීම දක්නට ලැබුණි. දේවදත්ත, සාති, ඡබ්බග්ගිය ආදී භික්ෂූන්ගේ ක්‍රියා කලාපයන් පිළිබඳ අවධානය යොමු කිරීමේ දී මෙය වටහා ගැන්ම පහසු ය. උන්වහන්සේලා ගෙන් හටගත් එකී මූලබීජ අනුක්‍රමයෙන් සංවර්ධනය වී විකාශයට පත්වීමට ශතවර්ෂ ගණනක් ගතවිය. ඒ අනුව පශ්චාත් කාලීනව මහායානය බිහිවීමට බලපෑ මූලික සිද්ධාන්ත බුදුරදුන් ධරමාන අවධියේ දී ම රෝපණය වන්නට වූ බැව් සිතීම සාධාරණ ය. ඒ අනුව බෞද්ධ සංඝ සමාජය මූලික වශයෙන් කොටස් දෙකකට බෙදුණි. භික්ෂු සමාජයේ වැඩි පිරිසක් නියෝජනය කළේ අලුතෙන් බිහි වූ මහා සාංඝික සම්ප්‍රදායයයි.

මූලික සංඝ

ස්ථවිරවාදී — මහා සාංඝික

දෙවැනි ධර්ම සංගායනාව පැවැති අවස්ථාවේ දී වජ්ජිපුත්තක භික්ෂූන්ගේ දස අකැප වස්තුව පිළිගත් විශාල භික්ෂු පිරිසක් සිටියහ. උන්වහන්සේලා සංගීතිකාරක භික්ෂු පිරිසෙන් වෙන්ව වෙනම ධර්ම සංගායනාවක් පැවැත් වූ බව ද එබැවින් එම පිරිස මහා සංඝික යන නමින් හැඳින් වුණු බව ද ශාසන ඉතිහාසය පිරික්සීමේ දී පැහැදිලි වෙයි. මහායානය සම්ප්‍රදායක් වශයෙන් ස්ථිරව තහවුරු වූයේ සිව්වන ධර්ම සංගායනාවෙන් අනතුරුව ය. සම්බුද්ධ පරිනිර්වාණයෙන් වසර සියයකට පසු කුෂාණ වංශික කණිෂ්ක රජුගේ ප්‍රධාන දායකත්වයෙන් කාශ්මීරයේ කුණ්ඩලවන විහාරයේ දී පාර්ශ්ව තෙරුන්ගේ ප්‍රධානත්වයෙන් සිව්වසක් පුරා මෙම සංගීතිය පැවැත්වුණි. වසුමිත්‍ර, අශ්වඝෝෂ හා පූර්ණ යසස් වැනි තෙරවරුන් මීට සහභාගි වී ඇත. එහි මාධ්‍යය වූයේ සංස්කෘත භාෂාවයි.

මහායානයේ මූලික ඉගැන්වීම්

විභාෂා නම් වූ අටුවාග්‍රන්ථ
මූලික සූත්‍ර දහය
දස භූමි සංකල්පය
පාරමිතා සංකල්පය
ත්‍රිකාය සංකල්පය
බෝධි සතත්ව සංකල්පය
බෝධි චිත්ත සංකල්පය

විභාෂා නම් වූ අටුවාග්‍රන්ථ

සිව්වන ධර්ම සංගායනාවේ එක් ප්‍රතිඵලයක් වූයේ ත්‍රිපිටකයට විභාෂා නමින් අටුවා ග්‍රන්ථ රචනා කිරීමයි.

01. **විනය පිටකය** - **විනය විභාෂා**
02. **සූත්‍ර පිටකය** - **උපදේශක ශාස්ත්‍ර**
03. **අභිධර්ම පිටකය** - **මහා විභාෂා**

මෙම විභාෂා ග්‍රන්ථ රචනයෙහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස මහායාන වාදය ක්‍රමානුකූල පදනමක් ඔස්සේ සකස් වුණි. මෙතෙක් ගොඩනැගෙමින් පැවැති මහායාන අදහස් වඩාත් සංවිධානාත්මක පදනමකින් මෙම සංගායනාව ඔස්සේ ඒකරාශී වුණි. මහායානයේ සම්භවය සම්බන්ධව සිව්වැනි සංඝායනාව ඉතා වැදගත් වන්නේ එම නිසා ය. මෙම සංගීතියෙන් පසුව ථේරවාදයෙන් බැහැර වූ සියලු ම සම්ප්‍රදායයන් මහායාන නමින් ස්ථිර පදනමක් ඔස්සේ තහවුරුව අනුක්‍රමයෙන් වර්ධනය වන්නට විය. එබැවින් ප්‍රථම මහායාන ධර්ම සංගායනාව මෙම සිව්වැනි සංගායනාව ලෙස දැක්විය හැකි ය. මෙයින් පසු කණිෂ්ක රජුගේ අනුග්‍රාහකත්වයෙන් මහායාන බුදු සමය මධ්‍ය ආසියාවේ ද චීනය වැනි රාජ්‍යවල ද ව්‍යාප්ත වී ගියේ ය. ථේරවාදයට සාපේක්ෂව මහායානය ඉක්මනින් ජනප්‍රිය වූයේ එහි පැවැති ලිහිල් ප්‍රතිපත්ති නිසා සේ ම පොදුජන ජීවිතයට අදාළව ආමිස පූජාවන්ට ද ප්‍රමුඛ තැනක් ලැබුණු හෙයිනි.

මූලික සූත්‍ර දහය

මෙම මහායාන ධර්මයේ ඉගැන්වෙන ධර්ම සූත්‍ර 10 ක් වේ. ඒවා මෙසේ ය.

01. අෂ්ට සාහශ්‍රික ප්‍රඥාපාරමිතා සූත්‍රය
02. සද්ධර්ම පුණ්ඩරීක සූත්‍රය.
03. ලලිත විස්තර සූත්‍රය
04. ලංකාවතාර සූත්‍රය
05. සුවර්ණ ප්‍රභාස සූත්‍රය.
06. ගණ්ඩව්‍යූහ සූත්‍රය
07. තථාගත ගුහ්‍යක සූත්‍රය
08. සමාධිරාජ සූත්‍රය.
09. දශ භූමිශ්වර සූත්‍රය.
10. විමලකීර්ති සූත්‍රය.

දස භූමි සංකල්පය

මහායානයේ එන ඉගැන්වීම් අතර දශභූමිවලට සුවිශේෂී තැනක් හිමිවෙයි. ථෙරවාදී බුදුසමයෙහි සෝවන් ආදී ලෙස ඉගැන්වෙන මාර්ගඵල සිත්වලට අනුරූපී වන ලෙස මෙම දශභූමි ගොඩනගා ඇතිබව පෙනේ. දශභූමිවලට ඇතුළත් වන්නේ මේවා ය.

01. ප්‍රමුදිතා - ප්‍රීතිමත්
02. විමලා - නිර්මල
03. ප්‍රභාකරී - බබළන
04. අර්චිස්මතී - ඔප්නැගෙන
05. සුදුර්ජයා - අත්කරගැනීමට දුෂ්කර
06. අභිමුඛී - මුහුණට මුහුණලා සිටින
07. දූරංගමා - ඈත ගමන් කරන
08. අචලා - නිශ්චල
09. සාධුමතී - යහපත් අදහස් ඇති.
10. ධර්ම මේඝා - දහම් වළාකුලක් වැනි

පාරමිතා සංකල්පය

ථෙරවාදයේ බුද්ධකාරක ධර්ම දස පරමිතා ලෙස දැක්වේ. මහායානයේ මුල් යුගයේ පාරමිතා 6ක් වූ අතර පසුකාලීනව එය ද දහයක් බවට පත්වුණි. එහි මූලික ෂඩ් පාරමිතා මෙසේ ය.

01. දාන පාරමිතා
02. ශීල පාරමිතා
03. ක්‍ෂාන්ති පාරමිතා
04. වීර්ය පාරමිතා
05. ධ්‍යාන පාරමිතා
06. ප්‍රඥා පාරමිතා

පසුව එකතු වූ පාරමිතා සතර මෙසේ ය.

01. උපාධි කෞශල්‍ය පාරමිතා **02. ප්‍රණිධාන පාරමිතා**
03. බල පාරමිතා **04. ඥාන පාරමිතා**

මින් ප්‍රධානත්වයෙහිලා සලකනුයේ ප්‍රඥා පාරමිතාව යි. එහි ශ්‍රේෂ්ඨත්වය විදහා දැක්වීම සඳහා රචනා කළ ප්‍රඥා පාරමිතා නමැති විශාල ධර්ම ග්‍රන්ථයක් ද වෙයි.

ත්‍රිකාය සංකල්පය

මහායානයට අයත් තවත් සුවිශේෂී ඉගැන්වීමක් නම් ත්‍රිකාය සංකල්පය යි. සෑම බුදුවරයෙකුට ම කාය තුනක් ඇතිබව එමගින් ඉගැන් වේ. ඒවා නම්,

01. ධර්ම කාය
02. සම්භෝග කාය
03. නිර්මාණ කාය යි.

මෙහි ධර්මකාය යනු බෝධිපාක්ෂික ධර්ම හා වෙනත් උසස් දහම්වලින් පිරිසිදු කළ සිරුරයි. බුදුරදුන්ට අයත් නිය ම සිරුර මෙයයි. මෙය ශරීරයක් නොවේ. එය ශුන්‍යතා ධර්මයයි. සම්භෝග කාය වනාහි බුදුරදුන්ගේ සූක්‍ෂම ශරීරය යි. බුද්ධත්වයේ අනූපම සුවය ද ගුණ ධර්ම හා ඥාන බලයෙන් ලැබෙන සුවය ද විඳගන්නේ මෙම ශරීරයෙනි. මෙම ශරීරයේ සිට බුදුරදුන් පරමාර්ථ ධර්ම බෝසත්වරුන්ට දේශනා කරති. නිර්මාණකාය යනු බුදුරදුන්ගේ මනුෂ්‍ය ශරීරය යි. මේ ශරීරය උපයෝගී කරගෙන උන්වහන්සේ ලෝකවාසීන්ට සේවය කරති. ධර්ම කාය වශයෙන් ඇත්තේ එකකි. එහෙත් නිර්මාණකාය හා සම්භෝග කාය කිහිපයක් තිබිය හැකි ය. ථෙරවාදීහු බුද්ධ, ධම්ම, සංඝ යන තෙරුවන් නමදින අයුරින් මහායානිකයෝ මෙම ත්‍රිකාය නමදිති.

බෝධි සත්ත්ව සංකල්පය

පොදුවේ සෑම බෞද්ධ සම්ප්‍රදායක ම බෝධිසත්ත්ව සංකල්පය දැක්වෙයි. බුදු බව පතා ගුණදම් පුරන්නා වූ පුද්ගලයා බුද්ධාංකුර හා බෝධිසත්ත්ව නම් වේ. මහායානයේ මෙම බෝධිසත්ත්ව සංකල්පය ඉතා දැඩිව අවධාරණය කොට ඉගැන් වේ. බුද්ධයානයෙන් නිර්වාණ පදප්‍රාප්තිය මහායානයේ ප්‍රධාන ඉගැන්වීමයි. සියලු දෙනා ම බුදුවබ ලබන බවත්, එබැවින් මෙලොව ජීවත්වන සියලු දෙනා ම බුද්ධාංකුරයින් බවත් මහායානයේ ඉගැන්වෙයි. එසේ ම ජනතාවගේ යහපත උදෙසා පරමාදර්ශී චරිතයක් වූ බෝධිසත්ත්වවරයන් මෙසේ ඔප්නංවා ඇත්තේ උන්වහන්සේලා දුකෙහි ගැලී වසන පොදු මහජනතාව ඒ දුකින් මුදවා ගැනීමට උත්සුකවීම නිසයි. මෙම බෝධිසත්ත්ව සංකල්පය පිළිගත් මහායානිකයෝ රහතන් වහන්සේගේ නිර්වාණාවබෝධය ශ්‍රේෂ්ඨ යැයි, නොපිළිගත්හ. ඔවුහු බුදුරදුන්ගේ මූලික දේශනාවල අනුත්තර සම්මා සම්බෝධිය පිළිබඳව මිස අරහත් බෝධියක් ගැන සඳහන් නොවෙතියි ප්‍රකාශ කළ හ. පසේ බුදුවරුන් ද චතුරාර්ය සත්‍යය

අවබෝධ කරගත්ත ද දුකෙහි ගැලී වසන පොදු සත්ත්වයා ඒ දුකින් මුදවා ගැනීමට උත්සුක නොවන බව මහායාන මතය යි. මේ අනුව මහායානිකයෝ බුද්ධශ්‍රාවකයන්ගේ හා රහතන් වහන්සේලාගේ මෙන් ම පසේ බුදුවරයන් වහන්සේලාගේ ද ආධ්‍යාත්මික ආත්මාර්ථකාමීත්වය හෙළා දුටුවෝ ය. එකී උතුමන්ගේ නිර්වාණාවබෝධය ශ්‍රේෂ්ඨ යැයි මහායානිකයෝ නොපිළිගත්හ. මෙසේ මහායානය තුළින් මතුකොට ඇති බෝධිසත්ත්ව සංකල්පයේ දී ඊට අයත් වූ බෝධිසත්ත්වවරුන් රාශියක් දක්වා ඇත. උන්වහන්සේලා ප්‍රමාණාත්මකව දැක්විය නො හැකි ය. එහෙත් නමින් දක්වා ඇති බෝධිසත්ත්ව සංඛ්‍යාව අට නමකි. එම බෝසත්වරුන්ගේ නම් මෙසේ ය.

01. අවලෝකිතේශ්වර	**02. ආකාශ ගර්භ**	**03. වජ්‍ර ගර්භ**
04. ක්ෂිති ගර්භ	**05. සර්ව නිර්වාණ විෂ්කම්භී**	**06. මෛත්‍රෙය.**
07. සමන්ත භද්‍ර	**08. මංජු ශ්‍රී**	

බෝසත්වරුන් ලෞකික හා ලෝකෝත්තර වශයෙන් දෙවැදෑරුම් කොට දක්වා ඇත. සහස්‍ර සංඛ්‍යාත ලෞකික බෝධිසත්ත්වවරු සිටිති. උන්වහන්සේලා සාමාන්‍ය මනුෂ්‍යයන් හා සමාන වන අතර පරාර්ථ චර්යාවෙහි නිරත වෙති. පූර්ණ පෙරුම් ඇති ප්‍රඥා ආඪ්‍ය වූවෝ ලෝකෝත්තර බෝසත්වරු ය. අපරිමිත බෝසත්වරුන් අතර අවලෝකිතේෂ්වර හා මංජු ශ්‍රී ප්‍රමුඛ යහ.

බෝධි චිත්ත සංකල්පය

මහායාන බුදුදහමේ බෝධි සත්ත්ව සංකල්පය හා බැඳුණු ''**බෝධි චිත්ත**'' සංකල්පය ද විශේෂවෙයි. බෝධි චිත්තය උපදවා ගැනීමේ කැමැත්තක් ඇති බෝසත්වරයෙකු අනුගමනය කළ යුතු සප්ත විධ වූ පූජාව හඳුන්වන්නේ ''**අනුත්තර පූජා**'' යනුවෙනි. **වන්දන; පූජන; පාපදේසන; පුණ්‍යානුමෝදන; බුද්ධාධ්‍යෙෂණ; බුද්ධයාචන** සහ **බෝධි පරිණාමන** යනුවෙන් එම සත්විධ වූ අනුත්තර පූජා නම් කෙරේ. මේ ඇසුරෙන් සාමාන්‍ය ජනතාව තුළ ශ්‍රද්ධාව ජනනය කිරීම සඳහා විවිධ පුදපූජා ක්‍රම රාශියක් බිහිවිය. එම පුදපූජා තමාගේ ආරක්ෂාවට, බුදුරජාණන් වහන්සේට ගරුකිරීමට, බෝසතුන්ගෙන් ඉල්ලීම් කිරීමට, තමන්ගේ බෝධිසත්ත්ව චිත්තය සංවර්ධනය කිරීමට හා භක්තිය සංවර්ධනයට ඉවහල් කර ගැනිණි. වර්තමාන ථෙරවාදි සම්ප්‍රදාය තුළ ක්‍රියාත්මක වන පුද පූජා ක්‍රම හා ජනකාන්ත, අලංකාර උත්සව බොහොමයක් මේ මහායාන පුදපූජාවල අභාසයෙන් පෝෂණය වී ඇති බව අමතක නොකළ යුතු ය. මන්ද ඇතැම් ථෙරවාදි ජනකාන්ත පූජාක්‍රම මහායාන සම්ප්‍රදාය ඇසුරෙන් පෝෂණය වූ බව අමතක වන තරමට ඒවා ථෙරවාදී සම්ප්‍රදාය තුළට බැසගෙන ඇති හෙයිනි.

මහායානය සංවර්ධනය කළ පඬිවරු

මහායානය පිළිබඳ කරුණු ඉගෙනීමේ දී මහායාන පඬිවරුන් පිළිබඳ නාමිකව හෝ දැන සිටීම ඉතා වැදගත් ය. මහායානයේ අටුවාචාරීන් හා පඬිවරුන් 23 දෙනෙකුගේ නම් සඳහන්ව ඇත.

01. නාගාර්ජුන	02. ආර්ය දේව	03. අශ්වඝෝෂ
04. පාර්ශ්ව	05. වසුමිත්‍ර	06. මාතෘචේට
07. අසංග	08. වසුබන්ධු	09. මනෝරථ
10. කුමාර ලබ්ධ	11. ධර්මපාල	12. ශාලිභද්‍ර
13. ප්‍රභාකර මිත්‍ර	14. චන්ද්‍රගෝමී	15. දින්නාග
16. ස්ථිරමතී	17. ශාන්තිදේව	18. ආර්ය ශූරපාද
19. ධර්මකීර්ති	20. ශාන්ත රක්ෂිත	21. පද්ම සම්භව
22. කමලශීල	23. දේවේන්ද්‍රබෝධි	

භාරතීය ජන සමාජයෙහි දේව භක්තිය මත මුල්බැසගත් දේව වන්දනාවට එරෙහිව බෝධිසත්ත්ව වාදය නමැති නවතම සංකල්පය ආදේශ කළෝ මෙම මහායානික පඬිවරයෝ ය. එය අර්ථ සම්පන්න වූත් ගෞරවාන්විත වූත් උත්සාහයකි. මෙම පඬිවරුන් විසින් සංවර්ධනය කළ මහායාන දර්ශනය ඉතා වේගයෙන් ජනප්‍රියත්වයට පත්විණ. කල්යාමේ දී එය චීනය, කොරියාව, ජපානය ආදී රටවලට ද පැතිර ගියේ ය. බෞද්ධ දර්ශනයට, බෞද්ධ සාහිත්‍යයට සහ බෞද්ධ කලා ශිල්ප දියුණුවට මහායානිකයන් ගෙන් ඉටුවූයේ මහාර්ඝ සේවාවකි. ඒ කෙරෙහි ථෙරවාදීන්ගේ කෘතඥතා පූර්වක සම්භාවනාව ඔවුන් වෙත පුදකළ යුතු වේ.

ථෙරවාදී සම්ප්‍රදාය හා මහායාන සම්ප්‍රදායයේ පවත්නා සමාන අසමානතා

මහායාන සම්ප්‍රදාය	ථෙරවාදී සම්ප්‍රදාය
හය ආකාර වූ පාරමිතා සංකල්පය	දසපාරමිතා සංකල්පය
දසභූමි සංකල්පය	භූමි සංකල්පය
සම්බුද්ධත්වයෙන් පමණක් නිවන අවබෝධය	බුදු, පසේබුදු, අරහත් යන තුන්වැදෑරුම් ක්‍රමයෙන් නිවන අවබෝධය
බුදුවරු මනුෂ්‍ය ලෝකයේ පහළ නොවේ.	බුදුවරු මිනිසුන් අතර මිනිසෙකු තුළින් ම පහළ වෙයි.
බෝසතාණන්වහන්සේ මහා කරුණාවෙන් සමන්විත විය යුතු ය.	බෝසතාණන් වහන්සේ කරුණු අටකින් සමන්විත විය යුතු ය.
භක්ති මාර්ගය හා ඥාණ මාර්ගය වැදගත් කොට සලකයි.	ඥාණ මාර්ගය වැදගත් කොට සලකයි
ක්ලේශාවරණ - ඥෙයාවරණ ක්ෂය කිරීම	කම්මාවරණ, ක්ලේශාවරණ, දිට්ඨාවරණ ක්ෂය කිරීම
ධාරණී නම් වූ ආරක්ෂක මන්ත්‍ර	පිරිත් දේශනාව - චතුභාණවාර පාළි
සංස්කෘත භාෂාව මාධ්‍යය වශයෙන් යොදා ගැනීම	පාලි භාෂාව මාධ්‍යය වශයෙන් යොදා ගැනීම